

Формування
культури безпеки у
дітей дошкільного
та молодшого
шкільного віку.
Пожежна безпека
Частина 2

Методичний посібник

Навчально-методичний центр цивільного
захисту та безпеки життєдіяльності Сумської
області
2017

Укладачі:

Сема Т.О. – вчитель-методист НВК «Просперітас».

Степанов В.В. – начальник циклу практичної підготовки обласних та міста Суми курсів удосконалення керівних кадрів НМЦ ЦЗ та БЖД Сумської області.

Курило М. О. – викладач вищої категорії обласних та міста Суми курсів удосконалення керівних кадрів НМЦ ЦЗ та БЖД Сумської області.

Курилко В. С. – завідувач кабінету інформаційних технологій НМЦ ЦЗ та БЖД Сумської області.

Формування культури безпеки у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Пожежна безпека

Частина 2 Методичний посібник. Суми, 2017. 50 с.

Методичний посібник розроблений згідно вимог щодо реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення і територій від можливих небезпечних подій і надзвичайних ситуацій та запобіганню їх виникнення, виконанню функцій державного нагляду (контролю) за дотриманням та виконання вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки.

У методичному посібнику зібрані матеріали з досвіду роботи педагогів з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку з попередження дитячих пустоців і необережного поводження з вогнем.

Посібник призначений для педагогів, покликаних формувати культуру безпечної і відповідальної поведінки дітей у сфері пожежної безпеки, дати дітям молодшого віку уявлення про те, що вогонь будучи джерелом життя, при неправильному і нерозумному використанні може стати джерелом небезпеки, навчити дітей знаходити можливі виходи з небезпечних ситуацій з вогнем за допомогою дорослих, а потім і самостійно.

Рекомендації, викладені у посібнику і висвітлений практичний досвід освітян можуть бути рекомендовані батькам для домашньої роботи з дітьми в сім'ї та в дитячих закладах сімейного типу.

*Розглянуто і схвалено на засіданні
методичної комісії НМЦ ЦЗ та БЖД
Сумської області
Протокол № 7 від 28 вересня 2017 р.*

«Життя - це те, що люди найбільше намагаються зберегти і найменше беруть»

Жан де Лабрюйер

Найдорожче у людини – це життя, писав М.О. Островський - а життя дитини подвійно дорога, тому що вона ще тільки робить перші кроки в складному світі, осягає день за днем всі вигини і мінливості нашого буття.

І від того чи донесемо ми, дорослі, до свідомості дитини, необхідні знання про безпеку, буде залежати її життя. Турбота про збереження дитячого життя найважливіше завдання дошкільної установи, сім'ї і держави.

Останнім часом почастишали трагічні випадки пожеж, і аналіз причин їх виникнення переконують у необхідності організації систематичної роботи з педагогами, дітьми і батьками.

Підраховано: на тисячу пожеж сто виникають з вини дітей, які стають жертвами свого незнання і легковажності. Число дітей постраждалих від пожежі зростає з кожним роком.

У наслідок цих НС за перше півріччя 2017 року загинуло 1005 осіб (з них 28 дітей) та 754 особи (з них 75 дітей) постраждало. Це не може не викликати тривогу.

Більшість дітей не знають, що треба робити під час пожежі, щоб вціліти. А незнання призводить до біди. Безпека – це не сума засвоєних знань, а вміння правильно себе вести в різних ситуаціях. Навчання дітей повинно проходити через все життя дитини, здійснюватися як в ході навчально-виховного процесу, так і на спеціально організованих заходах, де діти переживали б емоційні стани, розповідали б про них, знайомились би з досвідом однолітків, знаходили б емоційні переживання в літературі та в безпосередньому спілкуванні.

1. Батьківський всеобуч «Щоб не було біди»

Мета:

- збереження життя і здоров'я дітей;
- інформування батьків про спільну роботу в галузі безпеки дітей та стимулювання їх активної участі в ній;

- об'єднання зусиль педагогів та батьків з залученням дітей до основ пожежної безпеки.

Форма проведення:

- Гра «Що? Де? Коли? »

Учасники:

- педагоги, батьки, представники ДСНС України.

Хід гри:

Ведучий:

Шановні знавці (батьки), ми раді вітати Вас на черговий інтелектуальній грі «Що? Де? Коли?», присвяченій темі пожежної безпеки. Ваші діти поставили перед собою завдання – знайти відповіді на їхні запитання з пожежної безпеки. Сьогодні Ви ці відповіді їм дасте. Прошу Вас зайняти свої місця за гральним столом. Поки батьки займають місця, ведучий представляє кожного з батьків.

Перший раунд - (звучить музика, батьки обертають дзигу, а на столі заздалегідь розкладені конверти з питаннями дітей).

Конверт № _ питання задає дитина (вказується ім'я, прізвище дитини і номер групи).

Увага - питання: «Чому новорічну ялинку не можна встановлювати біля дверей?»;

«Як вчинити, якщо дим надходить зі сходової клітки?»;

«Чому під час пожежі потрібно намагатися просуватися нагнувшись?»;

«Чому при пожежі потрібно дихати через мокру тканину?» і т. п.

Другий раунд

Увага: «чорний ящик». (Під музику виноситься чорний ящик, в якому лежить предмет, пов'язаний з темою «Пожежна безпека»). Згадайте, що в ньому знаходиться.

Ви по черзі можете ставити мені питання, на які я можу відповісти тільки «так» або «ні».

Наприклад: (в ящику знаходяться сірники)

Предмет металевий? (ні)
Дерев'яний? (так)
Округлий? (ні)
Прямокутної формою ? (так)
Червоного кольору? (ні)
З ним можна гратися? (ні)
Він горить? (так)
Коробка з сірниками? (так)

Третій раунд

«Музична пауза» (у виконанні дітей звучить пісня «Якби б не було пожежних»).

Четвертий раунд

Бліц - питання для капітана команди.

- Що доводиться тримати пожежнику, щоб загасити пожежу? (брандспойт);
- Предмет, необхідний пожежнику, щоб розтягнути палаючу споруду? (багор).
- Переговорний пристрій пожежників? (рація).
- Засіб пересування пожежних до появи машин? (коні).
- Людина, що надає допомогу в екстрених ситуаціях? (рятувальник).

П'ятий раунд

Відеопитання

Увага на екран. Питання задає (називає представника ДСНС (ПІБ):

«В Україні прийнята класифікація опіків по чотирьох ступенях, але для надання першої допомоги досить розрізняти три. Назвіть їх».

Опік першого ступеня схожий на звичайний сонячний опік.

Опік другого ступеня травмує не тільки шкіру, але і підшкірні тканини.

Опік третього ступеня – це глибоке ураження шкірних тканин.

За кожну правильну відповідь команді дається 1 бал. Наприкінці гри підводяться підсумки.

Ведучий. Наша гра підійшла до кінця. Ви успішно пройшли випробування з пожежної безпеки.

Бажаємо успіхів у всьому.

І просимо кожного із Вас

Про головніше, про одне:

Будь обережним із вогнем!

(На пам'ять всім батькам роздають буклети «Це важливо!»)

2. Консультація для батьків

«Нехай ялинка новорічна Вам радість принесе!»

Які гарні снігові передноворічні дні! Сніжинки летять, на вікнах з'являються чудові зірочки та казкові малюнки. Час наряджати новорічну гостю - ялинку: прикрашати її колючу зелену сукню блискучим намистом, дзвіночками, прапорцями і гірляндами. Але щоб святкова красуня принесла нам лише радість, а не біду, потрібно обов'язково дотримуватися деяких простих правил. Всі ми знаємо, що ялинки бувають натуральні і штучні. Справжню живу ялинку спеціально вирощують для нас в розсаднику. Пухнаста гостя приносить в дім запах лісу, хвої, живиці. Її зазвичай ставлять у відерце або банку з водою, щоб деревце довше зберегло свіжість і красу, і гарненько закріплюють. Ялинку не можна ставити біля батареї опалення. Чому? Від батареї йде тепло, ялинка швидко сохне, жовтіє, втрачає свої зелені голочки. Зазвичай ялинку встановлюють посеред кімнати, щоб навколо неї можна було водити хороводи.

Штучну ялинку роблять з пластмаси. Вона не висихає, не жовтіє, не скидає голки. Але якщо штучна ялинка загориться, то виділяє отруйний дим, яким можна отруїтися.

Перш ніж встановлювати ялинку, з підлоги потрібно прибрати килими, адже якщо іскра потрапить на килим, він може також спалахнути.

Ялинку не можна ставити біля дверей. Двері повинні бути вільні, щоб у разі спалахування через них можна було легко пройти в інше приміщення.

Як же правильно прикрасити ялинку?

Перш ніж прикрашати ялинку електричними гірляндами, їх треба перевірити: чи не розбиті лампочки, чи ціла ізоляція дротів, чи справна вилка.

Чи можна прикрашати ялинку різнокольоровими восковими свічками? Звичайно, ні!

На ялинці не повинно бути відкритого вогню. Це небезпечно і може призвести до біди.

Краще не прикрашати ялинку іграшками з вати, адже вата - це легкозаймистий матеріал.

Під час свята біля ялинки неможна запалювати бенгальські вогні, петарди, влаштовувати феєрверки. Це слід робити на вулиці, краще подалі від житлових будинків. Бувають випадки, що палаючий шматок хлопавки або петарди залітає на балкон. Якщо там зберігаються старі речі, вони можуть загорітися і стати причиною пожежі.

Запам'ятай, що дітям не можна залишатися на одинці в залі або кімнаті, де стоїть новорічна ялинка!

Шановні батьки! Завжди пам'ятайте, що життя і здоров'я ваших дітей, рідних, друзів у ваших руках. Будьте уважні і обережні!

ЩАСЛИВОГО ВАМ НОВОГО РОКУ!

3. Пам'ятка для батьків

«Ялинка, запалися!»

Новий рік - найвеселіше, саме довгоочікуване свято. Традиційно на передодні Нового року в будинках і квартирах наряджають ялинки, готують один одному подарунки і привітання, з нетерпінням чекаючи 12 ударів курантів. У цей же самий час, в новорічну ніч несуть чергування пожежні розрахунки. Новий рік для них – гаряча пора. Жоден Новий рік не обходиться без пожеж, а в останні роки – і без травм, викликаних застосуванням неякісних піротехнічних виробів. Вата під ялинками горить, петарди вибухають прямо в руках або летять зовсім не туди, куди б ви хотіли - наприклад, у відкриту квартиру чужої квартири. Думаєте, такого не може бути? Ще й як може! Що ж тепер робити? Не зустрічати Новий рік? Ні в якому разі! Не треба нічого скасовувати і забороняти! Але щоб Новорічні свята нічим не були затьмарені, необхідно не тільки пам'ятати, а і **дотримуватися правил пожежної безпеки.**

Піротехнічні іграшки

Яке новорічне свято обходиться без бенгальських вогнів, феєрверків, вертушок, петард! Перед Новим роком всі прилавки завалені піротехнічними іграшками. Нажаль, не рідко їх якість залишає бажати кращого. Тому необхідно пам'ятати, що застосування піротехнічних іграшок може призвести не тільки до пожежі, але й до серйозних травм. Опіки від піротехнічних іграшок бувають настільки глибокими, що доводиться робити операцію з пересадки шкіри. Не рідко трапляється, що хлопці позбавляються кінцівок, в основному пальців рук. Буває, що петарди вибухають прямо в кишені. Вибухова речовина

в деяких піротехнічних виробках самозаймається вже при температурі $+37^{\circ}\text{C}$.

Щоб запобігти нещасного випадку, необхідно суворо дотримуватися правил користування піротехнічними виробами.

Не варто купувати їх на оптових ринках, у підземних переходах або електропоїздах.

Не можна використовувати іграшки з пошкодженим корпусом або гнітом.

Неприпустимо :

- використовувати піротехнічні іграшки в квартирах, на балконах, під низькими навісами і кронами дерев;
- носити такі вироби в кишенях;
- направляти ракети і петарди на людей;
- підходити ближче, ніж на 15 метрів до запалених феєрверків;
- кидати петарди під ноги;
- підпалювати гніт, тримаючи його біля обличчя;
- використовувати піротехніку при сильному вітрі.

4. Пам'ятка для батьків

«Щоб не сваритися з вогнем»

Шановні батьки!

(повторюйте з дітьми правила пожежної безпеки):

- Не грати з сірниками!

- Не вмикати електроприлади, якщо дорослих немає вдома!
- Не відкривати дверцята печі!
- Не можна кидати у вогонь порожні баночки і флакони від побутових хімічних речовин, особливо аерозольні!
- Не грати з бензином та іншими горючими речовинами!
- Ніколи не ховатися при пожежі будь-де!
- Якщо в кімнаті вогонь, потрібно вибиратися з неї повзком і звати дорослих на допомогу!
- При пожежі дзвонити 101 (назвати свою адресу, телефон, прізвище та що горить)
- Не гратися з вогнем!

ХАЙ ЗНАЄ КОЖЕН ГРОМАДЯНИН – ПОЖЕЖНИЙ НОМЕР – 101!

5. Консультація для батьків

«Витівка дітей з вогнем»

Аналіз причин пожеж показує, що вони часто викликані відсутністю у дітей навичок обережного поводження з вогнем, недостатнім контролем за їх

поведінкою, а в ряді випадків невмінням правильно організувати дозвілля дітей.

Витівка з вогнем призводить не тільки до пожеж, але часто до загибелі та травмування дітей.

У віці від трьох до семи років діти в своїх різноманітних іграх часто повторюють вчинки і дії дорослих, імітують їх працю.

Велика допитливість дитини. Їй хочеться якомога швидше все дізнатися і відчути самому, і, звичайно, в першу чергу дітей цікавлять яскраві явища, що запам'ятовуються. А що може бути цікавіше вогню, з яким у дитинстві вона зустрічається на кожному кроці?

Прагнення до самостійності особливо проявляється в той час, коли діти залишаються на одинці. Не можна бути впевненими, що дитина, залишившись одна вдома, не зважиться пограти з коробочкою сірників, не захоче підпалити папір, не зацікавиться електричною плиткою або чайником, не влаштує

багаття, яке вона колись бачила у лісі. Бувають випадки, коли дорослі змушені залишати дитину на якийсь проміжок часу без свого нагляду.

Однак перш ніж піти з дому, необхідно доручити спостереження за дитиною старшим дітям або кому-небудь з дорослих. Щоб дитина не нудьгувала, слід дати їй завдання, підказати тему для гри, підібрати потрібні іграшки.

Особливо небезпечно залишати дітей одних в замкнених квартирах або кімнатах.

У разі пожежі вони не зможуть самостійно вийти з палаючого приміщення назовні. Крім того, рятуючись від вогню і диму, діти, зазвичай, ховаються в шафах, під ліжками, столами, в кутках кімнат. Відшукати дітей в обстановці розвитку пожежі – справа нелегка.

У дітей, починаючи з 4-5 річного віку, необхідно виховувати навички обережного поводження з вогнем. Потрібно прагнути до того, щоб дитина усвідомила, що сірники – не іграшка, а вогонь – не забава, щоб у неї склалося враження про пожежу як про велике лихо для людей. Діти повинні запам'ятати свою адресу і телефон пожежної охорони, щоб при необхідності викликати допомогу. Найбільш поширені у дітей ігри, пов'язані з розведенням багать. Їх небезпека полягає в тому, що хлопці часто самовільно розкладають багаття поблизу будівель, допоміжних господарських споруд, сільськогосподарських полів, у лісі.

Захопившись грою, хлопці можуть забути загасити вогнище, і тоді роздмухані вітром іскри розлетяться на велику відстань. Хоча про це багато говорять і пишуть, все ж з року в рік трапляються трагедії, коли діти знаходять і кидають в багаття порох, патрони, гранати і невідомі предмети, стаючи інвалідами внаслідок вибуху. Не менш поширена "стрілянина" з металевих трубок, заповнених порохом або сіркою, що зчищена з сірникових головок. Від такої витівки до біди – один крок. Від сильного тиску газів металева трубка може розірватися. Осколкові поранення, опіки і пожежі при попаданні палаючої сірки на горючі матеріали – такі можливі наслідки. А скільки неприємностей приносять паперові голуби або літачки, котрих з підпаленими "хвостами" діти кидають з балконів або з вікон, які під дією вітру, потрапляючи через кватирки у квартири або на балкони нижче розташованих поверхів. Ці дуже небезпечні іграшки можуть викликати серйозні пожежі. У велику кількість своїх ігор хлопці стараються внести елементи таємничості. Часом буває навіть важко передбачити, куди приведе дитяча фантазія в пошуку місць для ігор. В одному випадку – це невідомі ходи, які проривають в скиртах соломи, в іншому – печери, що влаштовуються в незвичайних місцях.

Не рідко ігри бувають в сараях, на горищах, в підвалах. Таємничість всього цього вимагає застосування вогню, і тоді хлопці,

не замислюючись про наслідки, можуть розвести багаття, де небезпечно запалити навіть сірник.

Часто, наслідуючи дорослих, діти починають крадькома курити, вибираючи для цього такі місця, де можна надійно сховатися від погляду дорослих. При появі батьків або педагогів вони прагнуть приховати свій проступок, кидають непогашену цигарку куди попало, не думаючи, що може трапитися пожежа.

І де і як хлопці проводять своє дозвілля, з ким вони дружать, якими іграми захоплюються? Всі ці питання повинні бути предметом постійної уваги батьків. І нерідко пожежі виникають від невмілого поводження з побутовими вогневими приладами. У цьому є частка провини і батьків. Хіба можна вважати нормальним явище, коли діти розтоплюють печі, включають газові плитки і електричні нагрівальні прилади? Перелічені роботи небезпечні для дитини. Її можливості обмежені, і вона ніколи не виконає цю роботу так, як потрібно. Слід мати на увазі, що якщо пожежа відбудеться в результаті безконтрольності за дітьми із заповіданням кому-небудь збитку, то батьки несуть відповідальність у встановленому законом порядку. Заходи щодо попередження пожеж від пустощів дітей нескладні:

- не залишати поза уваги сірники, запальнички;
- не дозволяти дітям купувати сірники, цигарки;
- звертати увагу, як діти проводять вільний час, чим цікавляться, відволікати їх від порожнього проведення часу;
- не дозволяти маленьким дітям, спостерігати за топлячими печами та іншими нагрівальними приладами, користуватися газовими приладами.

6. Спільні творчі проекти (батьки і діти)

«Дизайнери» (виготовлення підсвічника)

Мета: • включити дітей і батьків у спільний творчий процес .

- розвивати уміння працювати в групі (парі), досягати домовленості.
  - розвивати вміння бачити незвичайне в простих предметах.
  - ознайомити дітей з можливими способами декорування банки.
- закріпити знання протипожежної безпеки: не грати з відкритим вогнем, дотримуватися правил безпеки при використанні відкритого вогню (полум'я безпечно, якщо воно ізольоване від легкозаймистих предметів).

Обладнання: • 3-4 скляні банки (0,5 л).

- клей ПВА.
- клей «Момент»,
- пензлики,
- ножиці.

Декоративні матеріали: • блискітки - намистинки, яскраві ґудзики, декоративні стрічки, кольорові стрічки.

Технологія виготовлення: на зовнішню стінку банки нанести клей і рівномірно обсіпати банку блискітками. Вузькою стрічкою оформити горловину банки. Підсвічник готовий, ставимо над ним свічку і запалюємо. Діти, використовуючи запропоновані їм матеріали, самостійно декорують банку.

Хід роботи:

1-й етап (приймають участь вихователь, діти. Вихователь загадує дітям загадку.

Танути може, та не лід.
Не світоч, а світло дає. *(Свічка).*

Вихователь ставить на середину столу свічку і запалює її: люди завжди любили дивитися на полум'я свічки. А як ви думаєте, що сказала б свічка, якби могла говорити? (Відповіді дітей.) Вихователь: знаєте, а мені здається, що вона дуже самотня, їй сумно. Нема у неї дому. Будь-який подих вітру може загасити її полум'я або, навпаки, розпалити і накоїти багато біди.

Що ж може стати домом для нашої свічки? (Діти шукають варіанти відповіді і приходять до висновку – підсвічник. Давайте спробуємо зробити сьогодні підсвічник для нашої свічки. Вихователь ставить на стіл тацю зі скляними банками (3-4 шт.), з декоративними матеріалами для оформлення виробу.

Вихователь: сьогодні ми з вами будемо дизайнерами і постараємося перетворити звичайну банку в красивий підсвічник. Для цього ми прикрасимо її з зовнішнього боку, а як – вам належить вирішити самостійно. Вас багато, а банок у мене мало, тому необхідно об'єднатися в групи по кілька людей.

Майстерні дизайнерів приступають до роботи. Вихователь працює з однією груп (найбільш слабкою за складом), даючи всім дітям можливість «підглянути» способи оформлення виробу і технологію роботи. Педагог тактовно направляє, заохочує прояви самостійності та творчої активності дітей. Під час виконання роботи йде обговорення, обмін думками. Після виконання роботи над новим підсвічником ставиться запалена свічка. Кожна група представляє свій світильник, дає йому назву.

II етап (беруть участь діти, батьки). Вихователь пропонує дітям вдома разом з батьками виготовити підсвічники, назвати їх та принести на виставку-ярмарок, яка буде проходити в дитячому садку. Діти і батьки самостійно підбирають матеріали, дизайн.

На заключному етапі проекту учасники виставки представляють свої вироби: назву, хто брав участь у виготовленні,

як народився задум оформлення, які матеріали використовували для декорування, як проходила робота, як ви користуватиметесь підсвічником. Ярмарок може проводитися як частина тематичної розваги або як самостійний захід.

7. Кожен пожежний - герой!

Образ пожежного в літературних творах.

Мета:

- розширити знання дітей про професію пожежного;
- зібрати бібліотеку літератури з даної тематики;
- включити дітей і батьків у спільну творчу пошукову діяльність.

Вихователь на видному місці вивішує афішу - запрошення:

Щоби ми могли

дізнатись, треба багато прочитати,

Допоможіть нам, дітворі, відшукати на полицях книги,

Книгу в групу принесемо, і розповіли ми проте,

Що дізналися нового, корисного, цікавого.

Запрошуємо всіх бажаючих взяти участь у виставці, присвяченій Дню пожежного. Діти разом з батьками знаходять твори про пожежників, малюють ілюстрації за змістом. На відкритті виставки батьки представляють свою книгу, розповідають про те, як проходив пошук, діти уявляють картину. Після презентації в книжному куточку організується тематична міні бібліотечка.

Всі учасники нагороджуються пам'ятними знаками — медальйонами із зображенням каски пожежного.

8. Пам'ятка для батьків

«Як попередити пожежу?»

Пожежа – це надзвичайно небезпечна ситуація, що несе великі матеріальні збитки. Пожежа може привести до жертв. Тому на багато ефективніше передбачити і виконати певні профілактичні заходи. Запишіть на видному місці телефон пожежної служби - 101 і телефон найближчої пожежної

частини. Перевірте справність пожежної сигналізації у вашому житлі. Майте в будинку первинні засоби пожежогасіння: • в квартирі (вогнегасник, шматок щільної важкогорючої тканини); • на дачі (воду, ящик з піском). Вмійте користуватися первинними засобами: не гасіть повітряно – пінними вогнегасниками і водою електропроводку; заздалегідь перевірте, чи не прострочений вогнегасник. Не захаращуйте балкон – кинуті з верхніх поверхів сигарети знищать не тільки те, що лежить на балконі, а й вміст вашої квартири. З цією ж метою, йдучи з дому, перевірте, чи закриті вікна і кватирки в нашому житлі. Не використовуйте н не рекомендовані матеріали для утеплення вашого житла, які при горінні можуть виділяти отруйні гази і навіть невелика їх кількість може викликати отруєння і привести до непоправних наслідків. Використовуйте з цією метою спеціальні вогнетривкі матеріали. Не зберігайте легкозаймисті рідини в будинку. Упакуйте їх в металеві ящики зберігайте подалі від дітей і під замком. Пожежа в квартирі: виявивши пожежу, необхідно негайно викликати пожежну охорону. І це слід зробити з безпечного місця: сусідньої квартири або вуличного таксофона. Набрати номер «101» і повідомити такі відомості: адресу, де виявлено загоряння або пожежу, об'єкт, де відбувається пожежа: у дворі, в квартирі, в школі, на складі та таке інше, що конкретно горить: телевізор, меблі, автомобіль і т. п. Якщо диспетчер попросить, то уточнити: номер будинку, під'їзду, скільки поверхів. Повідомити своє прізвище та телефон. Говорити по телефону чітко і спокійно, не поспішаючи. Знайте, що поки їм повідомляєте про пожежу, пожежна команда вже піднята по тривозі і виїжджає. Вийшовши з будинку, зустрічайте пожежну машину, показуючи найшвидший і зручний проїзд до місця виниклої пожежі.

Куріння. Якщо ви ще не відмовилися від шкідливої звички, будь ласка:

- ніколи не паліть на дивані або в ліжку в стані навіть легкого алкогольного сп'яніння;

- уважно гасіть недопалки і сірники;
- ніколи не кидайте їх з балкону;
- закурюючи, завжди тримайте поруч попільничку.

Якщо, йдучи з дому, Ви залишили ваших дітей одних у будинку, будь ласка:

- відключіть всі електроприлади;
- перекрийте газові крани;
- покладіть сірники, запальнички в недоступні для них місця;
- попросіть сусідів доглянути за дітьми;
- періодично телефонуйте додому;

- запишіть і покладіть біля телефонного апарату номер служби порятунку «101»;

- поясніть дитині, що якщо в квартирі або будинку почнеться пожежа, їй потрібно відразу вийти в коридор (на вулицю або на балкон) і покликати на допомогу сусідів.

Бесіда – як засіб систематизації та уточнення уявлень, отриманих дитиною в процесі її повсякденного життя.

Питання про застосування різноманітних активних методів і форм у навчанні дошкільнят є одним з істотних. Так, словесні методи при правильному їх поєднанні з конкретними спостереженнями і діяльністю відіграють велику роль у виховно-освітній роботі з дітьми. Ефективним словесним методом є бесіда – цілеспрямоване обговорення з дітьми будь – яких явищ. Бесіду доцільно використовувати в роботі з дітьми середнього і старшого дошкільного віку.

Питання методики бесіди висвітлювалися неодноразово в педагогічній літературі, в різний час і з різних позицій. Розроблений в глибокій давнині (Сократом і Платоном) метод бесіди застосовувався при навчанні юнацтва риториці і логіці. Пізніше цей метод використовувався в шкільному навчанні.

За часів Я.А. Коменської, Г. Песталоцці постало питання про застосування бесіди в дошкільному вихованні. Бесіда виявляє, яка велика у дітей потреба висловлювати свої думки, як розвивається їхня мова, якщо тема бесіди відповідає їх інтересам і психіці.

Розмова з дітьми дошкільного віку є, перш за все, засобом систематизації та уточнення уявлень, отриманих дитиною в процесі її повсякденного життя, в результаті її спостережень, спілкування і діяльності.

Проводячи бесіду, вихователь допомагає дитині повніше, глибше сприйняти дійсність, звертає її увагу на те, що вона недостатньо усвідомлює; в результаті знання дітей стають чіткіше, більш усвідомлено.

У бесіді вихователь об'єднує дітей навколо спільних інтересів, викликає їх інтерес один до одного, досвід однієї дитини робиться загальним надбанням. У них виробляється звичка слухати співрозмовників, ділитися з ними своїми думками, висловлюватися в колективі.

Отже, тут розвиваються, з одного боку, активність дитини, з іншого – здатність до стриманості. Таким чином, бесіди є цінним методом не тільки розумового виховання (повідомлення та уточнення знань, розвиток розумових здібностей і мови), а й засобом соціально-морального виховання.

10. Бесіда. «Вогняний літачок»

Одного разу в гості до Петі прийшов його друг Андрій. Хлопчики стали вирізати з паперу і клеїти іграшки. Андрійко вирізав і склеїв вертоліт, а Петя – маленький літак. Хлопці вийшли на балконі вирішили запустити іграшки з балкону в політ.

Андрій кинув з балкону вертоліт. Той закружляв у повітрі і впав на доріжку. Петя запустив паперовий літак. Вітерець поніс його, і літачок приземлився в траві біля дитячого майданчика. На майданчику грали в класики знайомі дівчинки – Таня та Іра. Таня дуже подобалася Петі, і хлопчикові захотілося зробити ще один літачок і написати на ньому: «З привітом, Тетяно!».

Він вирізав і склеїв з паперу ще один літачок, запустив його, але той не долетів до майданчика. Щоб таке придумати? Петя озирнувся і раптом помітив коробку з сірниками, що лежала на балконному столику.

- Придумав! Зрадів хлопчик, - я підпалю хвіст літачка, і він полетить швидко і далеко, як ракета. Я про ракети чув від старшого брата. Петя схопив

коробок, чиркнув сірником, підпалив паперовий хвіст і кинув палаючий літачок з балкону вниз. Але налетів порив сильного вітру, який підхопив палаючий літачок і поніс його прямо на сусідній балкон.

- Що ти наробив? – закричав Андрій, з сірниками жарти погані. Це мені тато говорив. Але Петя тільки замахав руками. – Нічого не станеться, зараз папір сама згасне.

Палаюча грудка паперу, в який перетворився літачок, впав прямо в горщик з квітами, і вогонь обпik їх ніжні листки.

- Що таке? Зойкнула сусідка Марія Іванівна. Вона в цей час сиділа на своєму балконі в кріслі і читала онучці Олені казку. Олена схопилася зі

стілчика, взяла лійку з водою, добре, що вона стояла поруч, і залила палаючий папір. Папірець зіщулився і потемнів.

- Це якісь хулігани з верхнього поверху кинули! Обурилася старенька. Марія Іванівна підняла голову, на хвилину задумалася і неголосно сказала:

- Як раз над нашою квартирою знаходиться квартира Коваленків. Я їх чудово знаю. Олексій Коваленко – мій колишній учень, а Петя, його син, скоро в школу піде. Погано, погано Олексій Олексійович сина виховав, не пояснив, що палаючий папір з балкону кидати ні в якому разі не можна!

Чи не розповів, що сірники і запальнички – не іграшки.

Увечері Марія Іванівна піднялася на верхній поверх і подзвонила у двері до сусідів.

- Марія Іванівна! Доброго вечора! Привітно зустрів її тато Петі. Не очікував! Заходьте, випийте з нами чайку.

- Від чашки чаю я, звичайно, не відмовлюся, - погодилася сусідка. Але я до вас прийшла за досить неприємного приводу – повідати про Петину витівку.

І Марія Іванівна розповіла історію горілого літачка, який залетів до неї на балкон. Добре ще, що у нас на балконі була лійка з водою і Оленка швидко погасила палаючий папір. А от якби на балконі нікого не було, і палаюча грудочка паперу потрапила б и на половик або м'яке крісло, могла би спалахнути пожежа.

Олексій Олексійович уважно вислухав свою стару вчительку і в усьому з нею погодився. Він картав себе за те, що залишив сірники на видноті, на столику балкона. Адже сірники і запальнички потрібно прибирати подалі від дітей. Він обіцяв поговорити з сином, пояснити йому, чому так робити неможна, і навіть строго покарати.

- Ну, карати малюка, може поки і не варто, а розповісти йому про небезпеку пожежі потрібно неодмінно – закінчила розмову Марія Іванівна. Вона подякувала сусідів за частування і пішла додому. Увечері вона прочитала своїй онучці казку «Котячий будинок».

Питання до розповіді «Паперовий літачок»:

- Хто прийшов до Петі?
- У що стали грати хлопчики?
- Що вирізав і склеїв Петя?
- Що вирізав і склеїв Андрій?
- Як хлопчики грали з вертольотом і літаком?
- Навіщо Петя підпалив паперовий літачок?
- Куди впав палаючий літачок?
- Хто був на сусідньому балконі і загасив палаючий папір?
- Чи можна дітям грати з сірниками, палити папір, грати з запальничками, кидати палаючий папір з балкону? Що може статися? Чому?
- Що могло трапитися, якби папір не загасили?

11. Бесіда. «Пожежна безпека»

Мета бесіди : • ознайомити дітей з історією пожежної охорони із сучасною службою; • формувати поняття «пожежна безпека»; • дати знання, з яких причин відбуваються пожежі; • відпрацювати виклик пожежної охорони; • виховувати у дітей почуття поваги до людей даної професії.

Хід бесіди : - Хлопці, сьогодні до нас у гості прийшов Незнайко і залишиться з нами на весь тиждень, тому що він багато чого хоче дізнатися, а ми йому допоможемо. Наш тиждень не просто називається «Тиждень пожежної безпеки». Як ви думаєте, що таке «пожежна безпека». Відповіді дітей. - Коли виникає пожежа, люди викликають на допомогу пожежну охорону. З дуже давніх пір пожежні борються з вогнем. Коли не було телефону, пожежні цілодобово чергували на пожежних вежах (каланчах), з яких було видно все місто. А з появою телефонного зв'язку повідомляють про пожежу по телефону. А хто з вас знає номер пожежної частини? Відповіді дітей.

Правильно - «101» запам'ятайте цей номер.

По-перше, номер «101» самий простий, його запам'ятає кожен. По-друге, цей номер - короткий, а коли пожежа, то кожна секунда дорога. По-третє, цей номер і в темряві легко набрати.

А як ви думаєте, чи можна залишати дітей одних в закритій кімнаті? Відповіді дітей. - Правильно, неможна, тому що в кімнаті є електроприлади, від яких може статися пожежа. Так само на видноті можуть виявитися сірники, запальнички, а гра з ними завжди призводить до пожежі.

Послухайте загадку: у брезентової куртці і шоломі, забувши про кольчужну броню, рішуче і без побоювання падає лицар у вогонь. Відповіді дітей .- Правильно це пожежник. Цей одяг допомагає в боротьбі з вогнем, а шолом захищає голову від ударів. А яким має бути пожежник? Відповідь дітей. - Пожежник повинен бути сміливим, хоробрим, відважним, сильним, розумним. Він бореться з вогнем, який спалює все на своєму шляху, але вогонь буває і добрим. Як ви думаєте, який вогонь можна назвати добрим?

Послухайте вірш:

Знають усі: Людина без вогню,

Неживе ні єдиного дню

Від вогню, як від сонця, світло,

Від вогню і зимою тепло.

Подивіться, хлопці, навкруг:

Нам вогонь – повсякденний друг.

Але коли ми не дбалі до нього,

Він стає нашим ворогом.

Людині друг - вогонь, тільки дарма його не руш,
Якщо будеш бешкетувати. То біди не минути,
Гинуть в полум'ї пожеж навіть люди іноді ...

Пам'ятайте це завжди!

Чим небезпечна ще пожежа, крім вогню? Відповіді дітей. - Іноді страшніше вогню дим. Так як, в задимленій кімнаті легко заблукати і не знайти вихід, в гарячому і отруйному диму неможливо дихати, а так само, під час пожежі люди гинуть, отруївшись димом.

А зараз я вам задам питання за змістом нашої бесіди, подивлюся, як ви засвоїли матеріал. –З яких причин відбуваються пожежі?- Яким повинен бути пожежний?- Як викликають пожежних зараз?- Молодці, хлопці, я думаю, що і Незнайка засвоїв правила пожежної безпеки. Давайте з вами викличемо пожежників. Нагадуємо номер, набираємо його, і називаємо адресу та пояснюємо, що і де горить.

12. Бесіда «Минуле дивиться на нас»

Кожен народ в цілому чудово пам'ятає і дбайливо зберігає свої звичаї, обряди, перекази, легенди, повір'я. У нашому земному житті немає нічого випадкового – ні зустрічей, ні дій, ні явищ. Один із сучасних дослідників В.Калугін, розмірковуючи про народні традиції, фольклор, дійшов висновку: «Звернення до вікового досвіду народу, до його духовної спадщини набуває в наш час не менше значення, ніж найгостріші екологічні проблеми збереження природних багатств, екологічної рівноваги». Фольклор – це наше духовне багатство, наше екологічне середовище.

Через нього можливе відновлення природних зв'язків людини з історичною і духовною спадщиною свого народу, минулого з сьогоденням. А може бути дійсно щось загублене сучасною людиною в минулому. Може, саме там криються відповіді на наші сьогоденні питання, пов'язані з вогнем. Головні питання, що злітають з наших вуст, - «через що частіше всього відбувається біда, що зветься пожежею?»: - необережна гра дітей з сірниками або незнання елементарних правил безпеки? – палюче сонце або безвідповідальність і варварське ставлення людини до природи? –байдужість

людей до своїх шкідливих звичок – палінню і пияцтву? – а може це незнання свого минулого?

Ми повернемо колесо історії назад і розглянемо, як ставилися до стихії вогню наші предки – давні слов'яни.

Мета: • долучити дітей до витоків народної культури - зв'язати минуле і сьогодення.

Завдання: • ознайомити дітей з язичницькою релігією стародавніх слов'ян на прикладі слов'янського бога – Вогня Сварожича; • знайомити із звичаями, ритуалами, іграми слов'ян, пов'язаних з вогнем; • виховувати повагу та інтерес до народних традицій, обрядів, ігор, хороводів і через них пояснювати про руйнівні і творчі сили вогню.

Даний матеріал може бути узятий і розроблений як цикл занять або бесід для дітей різного дошкільного віку, (інформація взята з книги Марії Семенової «Ми - слов'яни»).

Вогонь Сварожич

У стародавні часи Вогонь (третій брат Сонця і Блискавки, третій син Неба і Землі) був воістину центром того світу, в якому проходила все життя людини, та й після смерті його тіло очікувало похоронне багаття. Вогонь відганяв геть темряву, холод і хижих звірів. Він збирав навколо себе кілька поколінь роду – велику родину, символізуючи її нероздільну спільність.

Ми досі відчуваємо

особливе почуття, кажучи про «вогні рідних вогнищ» - хоча у більшості квартир і в будинках є газові та електричні плити.

Під час трапези Вогонь пригощали першим і найкращим шматочком. Будь-який мандрівник ставав «своїм», варто було йому обігрітися у вогнища, його захищали, як рідного. Нечиста сила не сміла, наблизитися до Вогню, зате він був здатний очистити що-небудь опоганене.

Вогонь був свідком клятв, і ось звідки звичай стрибати парами через вогнища: вважалося, якщо хлопець і дівчина зуміють перелетіти через полум'я, та не розчепивши рук, - стало бути, їх любові судилася довге життя. Та й саму любов чоловіка і жінки вважали подібної Вогню. З ним слов'яни – язичники пов'язували і виникнення людей. За деякими сказаннями, боги створили Чоловіка і Жінку з двох паличок, між якими запалав Вогонь – найперше полум'я любові. Ці традиції збереглися і в наші дні – в народних святах, таких як «Масляна», «На Івана-Купала», «Ярилин день», весільні обряди та інші. Як звали Бога Вогню? Деякі вчені вважають, що західні слов'яни, що жили по південному березі Балтійського моря, називали його Радогость (Зарадигостей). Але найімовірніше ім'я Бога Вогню було настільки свято (адже цей Бог мешкав не де-небудь на сьомому небі, а серед людей), що його намагалися рідше вимовляти вголос, замінювали іносказаннями. А з часом воно просто забулося. Але не забулося безліч прикмет і повір'їв, пов'язаних з ним. У присутності Вогню вважалося немислимим вилятися: «Сказала б тобі, так не можна: піч у хаті! Сваха, що сватала наречену, неодмінно простягала руки до печі, гріючи долоні (в будь-який час року): цим вона закликала Вогонь собі в союзники, заручалася його підтримкою. Наречену молодий чоловік урочисто обводив тричі навколо вогнища і перед молодими розбивали не тарілку, а глиняний горщик, який побував щойно у Вогні, - «Скільки шматочків, стільки б і синочків!». Зараз сенс цієї дії частіше не пам'ятається, але звичай живе. А якщо в момент народження дитини Вогонь несподівано згасав, то в цьому бачили вірну ознаку народження майбутнього лиходія.

Священну силу приписували Вогню, одержаному самим первісним способом - тертям. Запалюванням такого Вогню відзначали настання нового року(святкували 22-23 грудня). При цьому вважали, що всі гріхи залишаються в минулому році разом із згаслим старим вогнем: таким чином, щороку світу дається шанс відродитися, зробитися добрішим і краще. Вогонь найдавніше користувався (тай користується до цих пір) пошаною, так як праотці і праматері нині живих людей навчалися всьому у Богів, тому не могло бути нічого вище, ніж прадідівська «божественна» мудрість. Народ протягом довгого часу збирав і збирає досвід у встановленні зв'язків між об'єктами природи і світом людей. Цей досвід наділявся у формі прикмет, прислів'їв, загадок, пісень, легенд, ігор - хороводів. До всього вище написаного хочеться додати, що будь-яка природна стихія священна, як і наша планета Земля. Вогонь – це Бог, до якого потрібно ставитися відповідно і для цього у нас є приклад наших предків. З ним пов'язано багато позитивного і творчого, тому сучасній людині (як ми себе називаємо) варто подивитися на цю стихію інакше, можливо з більшою повагою, тоді і багато питань, які ми поставили на початку, зникнуть самі по собі. І справедливо, що в наших силах відродити забуті традиції, розповісти і

пояснити маленькій людині – дитині протє, що у світі все створено правильно і живе за своїми природними законами.

Будь-яка стихія, у тому числі і вогонь, може допомагати людині і нести радість.
Купальські вогнища

На підтвердження вищесказаного мені хочеться розповісти про обряд народного свята – Івана Купала. Цей матеріал може бути як самостійною частиною свята, а може проходити як

пізнавально – ігрова діяльність по знайомству з народними традиціями і стихією вогню.

В давнину Купала уособлював найвищий розквіт природи. В основі Купальських обрядів лежать культу шанування Води, Вогню, Сонця. Тай як їх не шанувати: адже саме ці дві стихії в сукупності з третьою - Матір'ю - Сирою землею – дають життя всьому живому. Головне добро – це здоров'я, а воно багато в чому залежить від сонця; від тепла, яке дає нам палаючий вогонь у вогнищі, в печі; від тієї чистоти, яка теж залежить від вогню і від води; від трав, що виростають на благо людям завдяки сонечку та дощу. Тому всі купальські обряди пов'язані з водою, вогнем і травами.

Розглянемо обряд, пов'язаний з вогнем.

В давнину на честь Бога вогню запалювалися під час літнього сонцевороту святкові вогні. У купальських святкуваннях і тепер найяскравішим по забарвленні звичаєм є запалення купальських вогнищ. Багаття влаштовували за селищем, зазвичай на високому місці, або на берегах річок і озер. Вогонь для багать добували древнім способом: тертям дерева об дерево. Називали його «Живим, лісовим, лікарським, царем – вогнем».

При першому спалаху полум'я молодь, що зібралася відгукується вогню веселими купальськими піснями.

Свято на Івана Купалу з дітьми краще проводити днем. У жаркий день гарні будуть і купання, і бешкетне обливання водою зівак, в якому із задоволенням візьмуть участь і діти, і дорослі. А пострибати можна через багаття, що зроблене з кропиви.

Тим більше що в народі так і було: сильні юнаки та дівчата, молоді чоловіки і жінки стрибали через справжні вогнища, а слабкі люди похилого віку і діти – через кропив'яні. Не бійтеся, опік кропиви ще й корисний.

Дівчата, виряджені у все яскраве і строкате і прибрані квітами, і хлопці, схопившись попарно заруки, перестрибують через полум'я, пов'язуючи із вдачею або невдачею свого стрибка долю своєї любові.

За словами деяких старожилів, стрибання через купальські вогнища позбавляє від сорока злих недуг – між іншим, і від безпліддя.

«Вогонь очищає від усякої скверни плоті і духу», - писав один з етнографів ХІХ століття.

У деяких місцях через купальський вогонь проганяли домашню худобу для захисту від мору. У Сербії пастухи обходять зі згорнутими з берести світочами обори – з тією ж метою. Словаки і чехи розкидають головешки з Іванова багаття по полях і городах - «від черв'яків». У білоруській окрузі, селяни вбивають у околиці в землю великий кілок, обкладений солом'яною кистрицею від куделі, в ніч на Івана запалюють його і, приспівують – приказують слова, які стосуються урожаю льону:

Сім дів сіють льон.
Сіють льон у семи Альон.
Посій - ка, батечку, льонку
У середньому полі, у кутку,
На мою голівочку,
На шовкову шалиночку.
У городі льон посію
На сорочку Олексію.

У купальських вогнищах матері спалювали зняті з хворих дітей сорочки, щоб разом з цим білизною згоріли і самі хвороби.

У купальський вогонь підкидали бересту, щоб горіло веселіше і яскравіше.

Навколо них заводили хороводи:

Купала, купала!
Де ти літував?
- Літував я в ліску,
Під рокитовим кущиком,
Під рожевою квіточкою,
Під шовковою хусточкою.

Були й інші забави - обв'язували солом'яною старі колеса, підпалювали їх і спускали з пагорбів. Молодь, підлітки, діти, настрибавшись через багаття, влаштовували гучні веселі ігри, бійки, біг наввипередки.

Обов'язково грали в пальники .

«Пальники»

Варіантів цієї гри чимало. Тут наводиться найбільш поширений.

Учасники шикуються парами один за одним, той що водить (пальник) - виходить вперед.

Гори, гори ясно,
Щоби не погасло.
Глянь на небо -
Пташки летять,
Дзвіночки дзвенять:
Диги - день, диги – день,
Тікай швидше геть!

При цих словах перша пара, не згорнувши рук, біжить вперед, а ведучий («пальник») намагається їх наздогнати. Якщо кого зловить, то стає із спійманим в останні пари, а хто відокремився від своєї пари, стає попереду «пальником» і продовжує водити (горіти); якщо ж ведучий нікого не зловив, то знову стає «пальником».

При цій грі співалися різні приспівки, в кожній місцевості свої.

Стій, пальник на місці,
Гори, та не згорай,
З боків очима
Поменше стріляй,
А дивись на небо,
Там журавлі,
А ми ноги понесли!
Гори, пальник ясно,
Гори щоб не згасло,
Стій подалі,
Гляди на поле,
Їдуть сурмачі
Та їдять калачі.
Подивись на небо:
Зірки горять,
Журавлі кричать:
Гу-гу-гу, я втечу.
Раз, два, не воронь,
А біжи, як вогонь!

13. Твори усної народної творчості, які можна використовувати в освітній діяльності на тему вогню, пожеж

Морально-патріотичне виховання є однією з найважливіших сторін формування та розвитку особистості дошкільника. А також передбачає становлення його відношення до батьків, оточуючих людей, колективу, до Батьківщини. Педагогу необхідно знайомити дітей з різною інформацією у доступній для них формі. Народна творчість – це саме та творчість, яка несе в собі багато національних традицій, тісно пов'язаних з тим, чим живе народ в даний час. І чим він жив у минулому.

Саме воно навчить дітей розрізняти добро і зло, чуйність і байдужість. Усна народна творчість близька дітям. Так як її образи пов'язані з усім укладом їхнього життя, з рідною природою, в ній відображаються історично зберігаються властиві народові риси характеру, мислення. Важко сказати, якого виду народної творчості потрібно віддати перевагу у її впливі на дитину, тому я пропоную,

зібраний мною матеріал з різних джерел, за деякими видами усної народної творчості.

Примовка – невеликий вірш з двох - чотирьох, восьми рядків. Це барвисті картинки, складові світу повсякденних вражень дитини: все те, що оточує його в будинку, на вулиці, у дворі.

Примовка пропонує дітям побачити смішне в житті і навчитися смішне передавати в слові. Гумор безглузких положень, питань, пропозицій – стихія цих віршиків і пісеньок. При цьому в ній зберігається серйозність інтонації, надаючи можливість слухачеві самому розібратися смішно йому чи ні.

- Ориш, відчини двері, бо згоріш!
- Хоч згорю, але не відчиню.
- Федул, що губи надув?
- Так жупан пропалив.
- Починити можна.

- Так голки немає.
  - А велика дірка?
  - Так один воріт залишився.
- Тілі-тілі, тілі-бом!

Загадки – хитромудрі питання або іновислови, що потребують відповіді. Вони виражаються в короткій і цікавій формі, частіше у віршованій.

Використання загадок допоможе поживавити матеріал, зробити його цікавим.

Розвивають допитливість, інтерес до рідної мови.

Мати товста,
дочка червона,
син кучерявий,
по небі улітає. (Піч, вогонь, дим).

Дівка в хаті, а коса надворі. (Піч).
Стоїть хата з цегли, то холодна, то гаряча. (Піч).
Тремтить свинка – золота щетинка. (Вогонь).
Нагодуєш - живе, напоїш - помре. (Вогонь).

Батько гарячий і красний, буває він необачний.
А син злетить птахом, до батька не вернеться. (Вогонь і дим).

Сіре сукно тягнеться у вікно,
В'ється, здіймається, в небо піднімається. (Дим).

Народився я у грубці, закрутився в колечка,
Станцював гопака і пішов у хмари. (Дим).

Голова вогнем палає,
Тіло тоне і згоряє.
Я корисною бути хочу,
Лампи нема – я посвічу. (Свічка).

У дерев'яному будиночку
Проживають гномики.
Такі вже добряки -
Роздають всім вогники. (Сірники).

Сплять мирно дочки

В паперовому будиночку.
У сонь, у тихонь
В головах у них вогонь. (Сірники).

Закипить - парує,
І свистить, і пашить жаром,
Кришкою дзенькає, стукає.
- Ей, зніми мене скоріше! (Чайник).

Пузатий, носатий
На грубці сопів.
Потім раптом ненавмисно,
Пісню запів. (Чайник).

Приказка влучний вислів, висловлений по конкретному випадку, мовний оберт, що лише натякає висновок. Приказка найбільше потрібна для вираження емоцій.

Прислів'я - короткий, поетично образний, ритмічно організований твір народної творчості, узагальнююче-історичний і соціальний досвід покоління. Представляє собою яскраві зразки практичної філософії.

Без підпалу дрова не горять.
***

У воду дивись, а вогонь говориш.
***

І сирі дрова загоряються.
***

Яким би малий вогонь не був, завжди від нього дим буде.
***

Як у кремені вогонь прихований?
***

Коли дрова горять, тоді кашу варять.
***

Легко чужими руками жар загібати.
***

Летіла синиця море запалювати: моря не запалила, а ґвалту наробила.
***

Любов не пожежа, а загориться, так не погасиш.
***

Мала іскра – міста пожирає, а сама перша гине.

***

Вогонь маслом заливати – лише лиха додавати.

***

Від іскри пожежа народжується.

***

Від копійчаної свічки Москва спалахувала.

***

Від вогню і камінь трісне.

***

Народні ігри – найцінніший засіб всебічного виховання особистості дитини. Через них дитина знайомиться зі звичками і звичаями відомої місцевості, сімейного життя, знайомого навколишнього середовища, долучається до спадщини минулого; розвиває спритність, координацію, мислення, комунікативні якості.

«Вогник»

Найвищий з граючих стає, склавши руки на грудях хрестоподібно, долоньями під пахвами. Біля нього стає другий, менше зростом, якого перший бере за одну з рук, і потім цей другий, так сказати, обертається навколо першого. До другого причіпляється ще менший зростом, взявши його за руку, третій обертається навколо двох перших, і т.п.

Так утворюється живий ланцюг, гвинтом загортаючись навколо першого гравця. Ця фігура називається «стовпом».

Один із граючих, який не входить до складу ланцюга, носить назву «палія». Він підходить до стовпа і питає кожного гравця: «Чи не треба вогника?». Один із граючих відповідає негативно, інші – ствердно. У разі ствердної відповіді палій робить вигляд, ніби запалює (чиркає) сірник, проводячи, наприклад, рукою по

зігнутому коліні, і потім кидає його в того, хто заявив бажання отримати вогник, сам біжить від стовпа, поки останній розгортається. Ті, що розгорнулися біжать за палієм, ловлять його і глушать, тобто голосно кричать «а- а- а» над його вухом.

«Гаряче місце»

На землі позначається лінією «гаряче місце». Один із граючих по жеребу водить: стає віддалік гарячого місця і оберігає його. Решта, що грають, намагаються проникнути в гаряче місце, ватажок не пускає і намагається опалити дітей. Кого опалив, той йому допомагає. Той, що перебрався в гаряче місце, може відпочивати там стільки, скільки йому завгодно. Але як тільки він вибіжить звідти, помічники ватажка ловлять його. Коли всі переловлені, гра починається знову.

14. Бесіда: «Як людина вогонь приручила»

Мета. • ознайомити дітей з різноманітним застосуванням вогню в життєдіяльності людини;

- показати значимість його відкриття в сучасному житті;
- акцентувати увагу на те, що саме людина «приручила» вогонь, зробила його необхідним для людей.

Матеріал:

- блюдечко з кашею і скибочка білого хліба;
- колосок або жменя злакових зерен;
- пінцет і шприц;
- шматочок цегли і гранітний камінець;
- скляний стакан і скляні намистинки;
- столова ложка і ваза для квітів;
- іграшкові паровоз і ракета.

Хід заняття:

На початку заняття дітям пропонується уважно розглянути розкладені предмети і подумати, яке велике відкриття стародавньої людини об'єднує всі ці речі.

Вихователь (показує блюдечко з кашею і скибочку білого хліба). Як ви думаєте, яке ставлення до цих предметів має вогонь? (Вислуховує відповіді дітей).

Виявляється, вогонь можна назвати кухарем. Багато чого з того, що ми їмо, доводиться варити, запікати, смажити.

Вогонь готує нам їжу і займається цим вже сотні тисяч років! Раніше, коли не було посуду, люди вибивали у великому камені поглиблення, наливали туди воду, клали м'ясо, коріння, а щоб вода не остигала, кидали в неї невеликі камінчики, розжарені на багатті – так варили перший суп.

А потім закопували в золу загорнуте в листя м'ясо – виходило перша печеня. Нанизували на прутик шматочки м'яса, тримали їх над багаттям – так і зараз роблять шашлики. Щоб вогонь не згас, людина постійно підкидала у вогнище прутики. Так людина «годувала» вогонь, а вогонь «годував» людину!

- Вихователь показує колосок. А як вогонь може допомогти колоску вирости? (Вислуховує відповіді дітей). Виявляється, він може бути і хліборобом. Коли людина стала вирощувати хліб, їй знадобилися поля. Як прибрати траву, чагарник, ліс? Разом з першим хліборобом вийшов на роботу і вогонь. Вирубаний ліс спалювали, і виходило поле. І зараз вогнем іноді борються з бур'янами. Навесні, коли бур'яни йдуть у ріст, пускають на поле спеціальну машину, з якої б'ють вниз цівки диму і вогню.

- Вихователь звертає увагу дітей на пінцет, скальпель. Як ви думаєте, а для чого потрібен вогонь для цих предметів? (Вислуховує припущення дітей). Виявляється, вогонь може бути і лікарем. У багатьох народів у давнину гість, входячи в будинок, повинен був переступити через багаття.

Тому що господарі вірили: вогонь проганяє зло, якщо під злом розуміти шкідливі мікроби. Майже всі небезпечні мікроби гинуть при високій температурі. Коли ж люди дізналися про шкідливі мікроби, медики стали свої інструменти стерилізувати вогнем, парою. Багато вже знайдено ліків, які вбивають мікробів, але і зараз ще вогонь часто піклується про наше здоров'я!

- Подбаємо і ми про своє здоров'я! Пограємо в рухому гру «Замри».

Показуючи дітям шматочок цегли і гранітний камінець, вихователь запитує: «А чи потрібен цим предметам вогонь, як ви думаєте? Виявляється, і цим предметам потрібен вогонь, бо вогонь ми можемо назвати будівельником. Глину змішали з піском, обпалили – вийшла цегла. А щоб добути граніт, давним-давно робили таким чином: на величезному камені, на скелі, розводили велике багаття. Скеля розжарювалася. Потім на неї лили холодну воду, і скеля розтріскувалася на дрібні шматочки.

- Вихователь показує дітям скляний стакан і кольорові скляні намистинки, запитує: «Як ви думаєте, чи потрібен вогонь для виготовлення цих предметів? Виявляється, вогонь може бути склоробом. Одного разу мандрівники розвели багаття, поклавши дрова на якісь дивні білі камені. Прокинувшись вранці, побачили красиві шматочки невідомого матеріалу. Так з'явилося перше скло. У нього перетворився пісок, спечений з содою. Прозорим воно стало не відразу, зате було красивим. Спочатку з нього робили прикраси, потім здогадалися робити посуд, окуляри, телескопи і т.п.

- Подивіться на столову ложку і вазу. Як вогонь може допомогти зробити ці речі? (Відповіді дітей).

Виявляється, все, що зроблено з металу, теж зустрічалось з вогнем. У жарких печах з руди виплавляють метал. Потім в інших печах варять, перетворюючи, метал в сталь. І її розплавляють на вогні, тому що, гаряча,

вона краще слухається людини, приймає потрібну форму, краще кується.
Ось який вогонь - металург!

- А чому вогонь називають господарем доріг? (Відповіді дітей). У паровозі вогонь нагрівав воду в котлі, перетворював її на пару, пара вертіла колеса. Тепер мчать по залізницях тепловози, котять по шосе автомобілі, плывуть по морях теплоходи. І всім їм потрібні бензин, нафта, мазут або ще якийсь паливо. Паливом воно називається тому, що горить. І в небо людини теж підняв вогонь. Перші повітряні кулі наповнювали гарячим повітрям, вогонь виривається з дюзи а реактивного літака, без вогню не злітають космічні ракети.

Вихователь роздає дітям картинки. З цих картинок ви розповісте про дружбу людини з вогнем. А в куточку образотворчої діяльності можете взяти олівці, фарбу і папір і намалювати, де ще людина використовує вогонь. Потім ми зробимо виставку ваших робіт. А якщо захочете придумати розповідь про дружбу вогню і людини, я запишу її, і ми помістимо ці розповіді в наш куточок «Любознайка».

15. Бесіда: «Цей сірник невеличкий»

(Для дітей старшого дошкільного віку)

Програмний з міст:

1. Довести до розуміння дітей призначення сірників в будинку;
2. Роз'яснити їх небезпеку, якщо потраплять в невмілі руки неуважної, безвідповідальної людини.
3. Познакомити з репродукціями про бідкування, які можуть заподіяти сірники.

Обладнання та матеріали:

1. коробок з сірниками,
2. тематичні картини.

Хід заняття.

Вихователь:

- Ми знаємо, діти, що вогонь може принести великі лиха, якщо допустити пожежу. Він знищує будинки, споруди, лісові угіддя, хлібні простори. Від чого відбуваються пожежі?

Діти:

- від блискавки, від іскри, від не потушеної цигарки, від не загашеного сірника.

Вихователь:

- Подивіться на цю картину. Що ви на ній бачите?

Діти :

- Тут намальована пожежа. Горить будинок.

Вихователь:

- А як ви думаєте, чому сталася пожежа? Хто з дітей брав сірники і намагався запалювати їх.

Вихователь:

- А ви вмієте запалювати сірники? Кого папа чи мама вчили користуватися сірниками? Ану покажіть, як запалювати? Нетреба поспішати, сірник треба тримати так, щоб він, спалахуючи, не обпік пальці. Інакше його

доводиться кидати, коли він ще не згас. А до чого це може призвести?

Діти :

- До пожежі!

Вихователь:

- Цілком правильно. Як у вірші, який написала Олена Хоринська.

Послухайте, яку історію затіяв неслухняний хлопчик Вова:

Можемо ми багаття

розпалити

Стружки нічого берегти
Пограємо, а потім
Все загасимо і підемо...
Вова швидко чиркнув сірником,
І пурхнуло полум'я пташкою
Червоною стружкою завіялося,
Поскакало, понеслося.
Дмухну вітер – і по стружці,
По дощечках, по діжечках,
На дровах вогонь розніс
Більше полум'я, вище полум'я!
«Ой, боюся, згоримо ми самі»
І хлопці з усіх ніг
Скоріше навтьоки

Вихователь: - Чому втекли хлопці? Як у цьому випадку хлопчикам потрібно було вчинити?

Діти:

-

Зателефонувати пожежникам.

Вихователь:

- Правильно, треба було відразу зателефонувати в пожежну охорону. А номер ви знаєте?

Діти :

- Так, 101.

Вихователь:

- І пожежа була б

погашена, не заподіявши дому великої шкоди. А то трохи не постраждала маленька Тома:

Димом кімната повна,
На підлозі біля батареї
Плаче дівчинка одна,
Плаче жалібно і тонко,
Полум'я палає кругом
Рятівник схопив дитину,
Пробирається повзком
Ось майнув він на балконі,
Ношу дбайливо зберігаючи
Обпалений, обпечений
Виніс Тому він з вогню.

Вихователь:

- Багато довелося попрацювати пожежникам, щоб впоратися з вогнем.

Але будинок таки постраждав. І все від чого?

Діти :

- Через сірники.

Вихователь:

- Правильно, хлопцям з сірниками гратися неможна. Добре запам'ятайте:

Зростом сірник невеличкий,
Не дивіться, що малий,
Цей маленький сірник,
Може зробити багато зла
Міцно пам'ятайте друзі,

Що з вогнем пустувати не можна.

16. Вікторини для дошкільнят на протипожежну тематику

Вікторини є частиною ігрової діяльності. Самому слову «Вікторина» дав життя письменник і журналіст Михайло Кольцов, який запропонував так назвати газетну добірку ребусів і шарад, яку готував співробітник газети на ім'я Віктор. Але у свідомості читачів слово зв'язалося з Вікторією – перемогою і тим самим набуло свій новий сенс. Вікторина, як одна з форм дозвільної діяльності, має на людину певний просвітній і виховний вплив. Насамперед, визначимо, в чому ж полягає педагогічний ефект від вікторини.

По-перше, вона створює умови для взаємодії і взаємодопомоги.

По-друге, згуртовує, народжує, хоча і тимчасову, спільність. Спільність, яка виникає під час проведення вікторини, тяжіє до збереження навіть після закінчення вікторини. Виниклі в її процесі спільні зусилля взаємопідтримка, взаємовиручка народжують позитивні емоції, зближують і спонукають до їх збереження та відтворення. Вікторини, як правило, цікаві дітям, особливо, якщо проводити їх весело. Непотрібно думати, що Ваші діти ще досить маленькі, щоб грати у вікторини, непотрібно чекати поки вони стануть школярами та навчатися читати. Можна придумати (або купити) вікторини, які будуть цікаві і малюкам.

Найпростіший спосіб проведення вікторини – це підготувати певну кількість питань і задавати їх по черзі учасникам.

Учасниками можуть бути як окремі гравці, так і команди.

Літературна вікторина

Мета:

- Допомогти дітям долати страх перед вогнем.
- Розширювати уявлення дітей про людей з професією пожежного;
- Закріпити знання про шкідливі властивості вогню;
- Викликати інтерес до художньої літератури;
- Формувати почуття захищеності з боку дорослих.

Організаційний момент.

Вихователь:-
діти, ми з вами прочитали багато творів, в яких описується пожежа. Пожежа трапляється від невмілого і необережного поводження з вогнем. Вогонь – це страшна сила і потрібно докладати всіх зусиль, щоб не

допустити пожежі, але якщо це сталося непотрібно шалено боятися вогню, треба обов'язково рятувати себе від вогню і диму і обов'язково кликати на допомогу дорослих. Дорослі зроблять все, щоб вас врятувати. Згадайте твори, які ми з вами читали, в них завжди люди приходять на допомогу тим, хто потрапив в біду. Перехожі, пожежники і навіть собаки рятують людям життя.

Давайте, подивимося, хто краще за всіх запам'ятав назви прочитаних творів. (За правильну відповідь дитині дають фішку).

Вікторина.

З якого твору ці рядки:

- 1 . «Море полум'ям горить.
Вплив з моря диво-кит
«Гей, пожежники, біжіть
Допоможіть, допоможіть». (К. І. Чуковський «Плутанина»).
- 2 . «Що за дим над головою?
Що за грім по бруківці?
Будинок палає за рогом
Сто роззяв стоять кругом.
Ставить сходини команда
Від вогню рятує дім» (С. Михалков «Дядя Стьопа»).

Наступне завдання "Відгадай загадку".

1. Випала на підлогу вуглина,
Дерев'яна підлога згоріла,
Не дивись, не чекай,
А залий її... (Водою).
2. З вогнем боротися ми повинні -

Ми сміливі працівники,
З водою ми напарники.
Ми дуже людям всім потрібні,
Так хто ж ми? (Пожежники).
3. Якщо молодші сестрички,
Запалюють в будинку сірники,
Що ти повинен зробити?
Відразу сірники ті...(Відняти).
4. Шипить і злиться,
Води боїться,
З мовою, а не гавкає,
Без зубів, а кусається. (Вогонь).
5. Що доторкнувшись ледь,
Перетворює на дим дрова? (Вогонь)
6. Без рук, без ніг,
До неба повзе. (дим).
7. У віконця я сиджу.
На весь світ в нього дивлюся, (Телевізор).
8. То назад, то вперед,
Ходить – бродить теплохід.
Зупиниш - горе,
Продірявлена все море. (Праска).
9. На столі в ковпаку,
Та в склянній бульбашці,
Оселився дружок –
Розвеселий вогник. (Настільна лампа).

Ведучий: Молодці – впоралися із завданням. Журі, оцінюйте і оголошіть результати.

Ведучий: А зараз таке завдання: "Обережно вогонь!".

Горить будинок, потрібно його загасити.

Дитина біжить з відром води, перестрибує через кубики, пролазить у «вікно» (обруч) – гасить полум'я. Повертається, передає відро наступному.

Ведучий:

Всі ми сили доклали,

І пожежу ми згасили.

Було важко, важкувато,

Але вміння і спритність

Нас від лиха врятували.

Молодці!

Ваші оцінки, журі.

Ведучий: "Правила пожежні без запинки знайте, правила пожежні виконуйте".

Командам роздаються картинки, діти повинні пояснити правила пожежної безпеки.

Журі, оголосіть результати.

Ведучий запалює свічки.

Діти дайте мені відповідь. Чи добре це?

Вова сірниками грає,

Мама це забороняє.

Діти дайте мені відповідь,

Прав наш Вова, а чи ні?

Неслухняний хлопчик Вова,

Сірниками грає знову.

Нехай мені діти відповідають,

Маму Вова засмучує?

Ось свічка, горить вогонь,

Ти вогонь спробуй - чіпай!

Дайте, діти мені відповідь,

Буде боляче чи ні?

Нам пожежі не біда? (Ні)

Друга визволим завжди?

Брехати не будемо ніколи?

Маму слухаємо завжди?

Можна сірниками грати?

Дітям свічки запалювати?

Заподіє вогонь зло?

А дає вогонь добро?

Ти боягузливий, коли біда?

Сили шкода для праці?

З вогнем завжди ти обережний?

Що ж завершувати гру мені можна?

Ведучий: всім, ви друзі, розкажіть,

Чим пожежні живуть.

Вони вдень і вночі теж

Ваші життя бережуть.

Вікторина

З якого твору ці рядки:

1. «Тільки мати зійшла з ганку

Ліна сіла біля грубки,

У щілинку червону дивиться,

А в печі вогонь гуде.
Прочинила дверці Ліна -
Зіскочив вогонь з поліна.
Перед грубкою випалив підлогу,
Вліз по скатертині на стіл,
Побіг по стільцях з тріском,
Вгору поповз по фіранкам». (С.Я.Маршак «Пожежа»).

2. Один раз загорівся будинок, і коли пожежники приїхали, до них вибігла жінка. Вона плакала і говорила, що в будинку залишилася дворічна дівчинка.

Пожежні послали собаку Боба. І він виніс дитячу ляльку. (Л.М.Толстой «Пожежні собаки»).

3. «З тріском, полум'ям і громом
Постав вогонь над новим будинком.
Озирається довкола,
Махає червоним рукавом.
Повернувся кіт Василь,
Кішка тут слідом за ним
І раптом заголосили:
«Пожежа! Горимо! Горимо!». (С.Я. Маршак «Котячий будинок»).

4. «Третій поверх, і четвертий, і п'ятий
Ось і останній пожежею охоплений
Чорного диму висить пелена,
Рветься назовні вогонь із вікна,
Встав, задихаючись він на карниз,
Дівчинку взяв і спускається вниз». (С.Я. Маршак «Розповідь про невідомого героя»).

5. Відгуляли гості на весіллі і геть подались. Чи багато, чи мало минуло часу, тільки народився у Води й Вогню син - богатир. Гарячий, як тітонька Блискавка. Гарне ім'я дали богатирю - Пар» (Е.Пермяк. Казка «Як Вогонь Воду заміж взяв»).

6. Підведення підсумків.

17. Загадки, прислів'я, приказки, вірші на протипожежну тематику

Загадки, прислів'я, приказки вчать думати і аналізувати. На перший погляд може здатися, що відгадування загадок – всього лише забава, не більш того. Але це далеко від істини. Будь-яка

загадка, а народна особливо - це маленький витвір мистецтва. Загадка розумна, поетична, часто несе в собі моральну ідею. Отже, вона розвиває не тільки розум дитини, а й впливає на моральне і естетичне виховання малюка. Загадка вчить дитину думати і аналізувати.

Існують загадки практично про будь-які предмети і явища. А це означає, що пошуки відповідей розширюють знання дитини про навколишній світ. Але саме найцінніше те, що ці знання здобуваються не пасивно, а в процесі активної розумової діяльності.

Загадки - це не тільки гра, але й засіб виховання, навчання, розвитку логічного мислення у дітей.

Прислів'я - самий цікавий жанр фольклору, досліджуваний багатьма вченими, але багато в чому він залишився незрозумілим і загадковим. Прислів'я – народний вислів, в якому виражається не думка окремих людей, а народна оцінка, народний розум. Воно відображає духовне обличчя народу, прагнення і ідеали, судження про самі різні сторони життя. Все, що не прийнято більшістю людей, їх думками і почуттями, не приживається і відсіюється. Прислів'я живе в мові, тільки в ній зміст прислів'я набуває свій конкретний сенс.

Це як заповіді народу, які регламентують життя кожної простої людини. Це вираження думок, до яких прийшов народ через віковий досвід. Прислів'я завжди навчальне, але не завжди повчальне. Однак з кожного слідує висновок, який корисно прийняти до відома.

Приказки - це поетична форма слова: метафора, порівняння, епітет, визначення.

Приказка - це мовний зворот, вислів, елемент судження. Прислів'я - закінчене судження, завершена думка. Приказка емоційна, вона не зупиняється на середині, а кладе сильні різкі фарби. Приказками буквально пронизана вся наша жива мова. Приказка наповнює нашу мову "вузликами" образів, дуже живих і емоційних, допомагає мовцеві яскраво оцінити різні явища. Складаючи основу народної фразеології, приказка проникає у всі боки мови, формує мову, забарвлює її, робить її виразніше.

Словесний запас дошкільнят потребує не тільки кількісного зростання, але і якісного вдосконалення (уточнення значень слів, точність вживання синонімів, антонімів, багатозначних слів, розуміння переносних значень), а всього цього добре сприяють прислів'я та приказки.

Всі види лексичної роботи проводяться у формі словесних ігор, вправ, виконання творчих завдань у взаємозв'язку з іншими мовними завданнями.

1. Загадки на тему пожежної безпеки

Голова вогнем палає,
Тіло тане і згорає.
Я корисною бути хочу,
Лампи нема - я свічу. (Свічка).

Розпечена стріла,
Дуб звалила біля села. (Блискавка).

Жувати – не жую,
А все пожираю. (Вогонь).

Будинок – скляна пляшечка,
І живе в ній вогник!
Вдень він спить, а як прокинеться,
Яскравим полум'ям запалиться. (Лампа).

Летіла паличка,
Осикова ніжка.
На стіг сіла -
Всі сіно з'їла. (Сірник).

Наша товста Федора
Наїдається не скоро,
Але зате, коли вона сита,
Від Федори – теплота. (Піч).

Сіре сукно
Тягнеться у вікно,
В'ється, здіймається,
У небо піднімається. (Дим).

Дуже добродушна,
Я м'яка, слухняна ,
Але коли я захочу ,
Навіть камінь заточу. (Вода).

Влітку спить,
Взимку горить
Пащу відкриває,
Що даю ковтає.(Піч).

Усе їсть - не наїдається,
А п'є - помирає. (Вогонь).

Без рук, без ніг,
А бушує. (Вогонь).

Сидять смирно дочки,
У дерев'яному будиночку,
У сонь, у тихонь,
В головах у них вогонь. (Сірники).

Нагодуєш - живе,
Напоїш - помре. (Вогонь).

У дерев'яному будиночку
Проживають гномики.
Такі вже добряки:
Роздають всім вогники. (Сірники).

Сидить дівиця у хаті,
А коса аж на дворі. (Піч і дим).

У будинку - хата, в хаті - труба.
Зашуміло в хаті - задиміло у трубі.
Бачить полум'я народ,
А гасити не йде. (Піч).

Паличка тоненька, але не іграшка,
Живе у своїй коробочці.
У руки до дітей потрапить -
Біду велику принесе. (Сірник).

Висить - мовчить,
А перевернеш -
Шипіть та піна летить. (Вогнегасник).

Білий стовп стоїть на даху
І росте все вище, вище.
Ось доріс він до небес і зник. (Дим).

Батько гарячий і красень,
А буває небезпечний.

А син злетить птахом,
До батька не повернеться. (Вогонь і дим).

Танути може, а не лід
Не ліхтар, а світло дає. (Свічка).

У брезентової куртці і касці,
Забувши про небезпеку,
Рішуче і без побоювання
Крокує лицар у вогонь. (Пожежний).

Червоний камінець не зачепи -
Він гарячий, як вогонь. (Вуглинка).

Що вище даху,
Спритніше миші? (Дим).

Що народ зве «Червоним півнем». (Вогонь).

Жар - птиця літає,
Золоті пера розпускає. (Вогонь).

Ти шапочок тих не руш -
Відразу вискочить вогонь. (Сірники).

Страшні сліди залишає,
Що зустріне - пожирає,
А як дати йому води,
Він миттєво гине. (Вогонь).

Це тісний - тісний будинок,
Сто сестричок в нім живе.
І будь-яка з сестер,
Може спалахнути як багаття
Не жартуй з сестричками,
Тоненькими паличками. (Сірниками).

Я кошлатий, я кудлатий.
Я взимку над кожною хатою,
Над пожежею і заводом,
Над багаттям і пароходом,

Але ніде - ніде мене,
Не буває без вогню. (Дим).

Рудий звір в печі сидить,
Рудий звір на всіх сердитий,
Він від злості їсть дрова
Цілу годину. А може дві.
Ти його рукою не чіпай,
Покусає всю долоню. (Вогонь).

Він друг хлопців,
Але коли з ним пустують,
Він стає ворогом
І спалює все кругом. (Вогонь).

Мати товста,
Дочка красна,
Син - біс долетів до небес. (Піч, вогонь і дим).

На привалі нам допоміг -
Суп варив, картоплю пік,
Для походу він гарний,
Та з собою не понесеш. (Вогонь).

Потрапило наше тісто
У гаряче місце.
Попало, не пропало,
Рум'яної булкою стало.
Яке це місце ? Куди попало тісто? (Піч).

Я не сам по собі,
я найсильніший.
І всі люблять мене,
І всі гублять мене. (Вогонь).

Без рук, без ніг,
А на гору швидко повзе. (Вогонь).

Заклубочився дим чадний,
Чадом кімната повна.
Що пожежний надягає,
Без чого ніяк не можна? (Протигаз).

Червоний півник по вулиці біжить,
Де пройде, залишається вугіллячко. (Пожежа).

Поспішає, гуде: Дорогу дай!
Моргає оком синім.
Примчусь вчасно - біда
Дітей і дорослих обмине. (Пожежна машина).

На колесах, а не віз.
З водою, а не паровоз.
Боки в поясах, завжди на часі. (Пожежна автоцистерна).

Я рвуся всюди напролом
І називаюсь просто. (Лом).

Шуба в хаті, рукава на вулиці. (Піч і дим).

Повна коробочка золотих горобців. (Вуглинка в грубці).

Від вогню буває і від вогню згорає. (Вугілля).

Всім готова допомагати:
І копати й засипати...
Як зовуть мене, хлопці?
Здогадались ви. (Лопата).

У воду йде червоним, а виходить
чорним. (Вугілля).

Схорониться сонечко
У макове зернятко.
Пробіжить по землі
Спалахне весело в імлі. (Іскра).

Складки зникли всі аж раптом,
Їх розгладила нам (Праска).

Нерозлучні ми з розеткою,
З давніх пір знайомі з нею!
Довгий я, начебто змій,
Але крутить мене не смій!

Укушу я, немов овід,
Ти впізнав мене ? (Я провід).

Прислів'я та приказки

Від іскри пожежа народжується.
Не жартуй з вогнем - можеш згоріти.
Маленький сірник, а спалює великий ліс і будинок.
Хто з вогнем грає, той у вогні згорає.
У подорожнього повинен бути хліб, а у пастуха вогонь.
Розумному вогонь - тепло, дурню - опік.
Пожежа сльозам не вірить.
Не чіпай вогню - не припечеш руку.
З вогнем не грайся, пожежу не затівай.
З вогнем і водою не посперечаєшся.
Вогонь ніколи не насичується.
Вогонь і друг, і ворог.
Сльози пожежі не гасять.
Вогонь біда, і вода - біда, а немає гірше біди, коли ні вогню, ні води.
Іскру гаси до пожежі, біду відводь до удару.
Поганий мир вогню з водою.
Іскра мала, та полум'я велике.
Не жартуй з вогнем - обпечешся.
Не грай, кицька, з вогнем - обпечешся.
Вогонь - не вода, схопить - не впливеш.
Сірник - невеличкий, та вогонь - велетень.
Дороге при пожежі і відро води.
Вогонь хороший слуга, але поганий господар.
Водою пожежу гасять, а розумом запобігають.
Хто вогню не бережеться, той скоро обпечеться.
Малий сірник, але великі біди робить.
Сірники - не іграшка, вогонь - не забава.
Де дим, там і вогонь.
Диму без вогню не буває.
Пожежу сніжком не погасиш.
Мала іскра міста запалює, а сама перш за всіх гине.
Вода і вогонь - хороші слуги, але і страшні пани.
Не сокири бійся, а вогню.
Вогонь кочерги не боїться.
Вогонь маслом заливати - лише вогню додавати.
Москва від копійчаної свічки згоріла.
Сокира рубає, а вогонь з коренем палить.

З вогнем не жартуй, вітру не вір.
Вогонь не вода - охопить, то не вплинеш, пожитки не спливають.
Дим страшніше вогню.
Від вогню тікають, а від диму задихаються.

Вірші на пожежну тематику

ПОЖЕЖА.

Де б ти не був і не перебував

Будь обережний з вогнем,

Але якщо пожежа і трапилася

Краще дорослих на допомогу клич.

Ну а якщо їх немає, заспокойся

Зателефонуй, набери 101.

Скажи: де горить, що трапилося.
Пам'ятай, в будинку живеш не один.
Жди приїзду пожежної команди
Від вогню врятує вона будинок
Адже пожежний розумний і сміливий.
Пробереться крізь дим і вогонь
Ось пожежа знищена, погашена
І закінчилося все добре
Але задумайся: хіба він потрібен?
І чи потрібні проблеми взагалі?
І скажу Вам: ви школяр або дорослий
Щоб пожежа не почалася ніде
Правила пожежної безпеки
Дотримуйся завжди і скрізь!

ПОЖЕЖНИЙ.

У твоїй душі горить вогонь героїства!
В очах немає навіть відблиску сумніву!
Борючись з вогнем, береш ти складні пристрої,
Ти щасливий, ловиш кожну мить!

Рятувати людей - що може бути небезпечніше ?
Але для пожежного немає нічого прекраснішого.
Він хоробрий, небезпеці біжить він сам назустріч,
Біжить: в обличчя лише тільки сильний вітер!
Твій ворог - згубне полум'я,
Біль втрати, попіл.
Ти дуже поважаємий нами,
У свою мрію, пожежний, вір!

ПОЖЕЖНОМУ.

Пожежа, вогонь, злітає полум'я,
Дим застилає все навколо,
І тільки цей сміливий хлопець,
Біжить на допомогу, там зовуть.
Мова вогню все до неба вище,
Горить і дразнить радіючи,
Але хлопець, до мети своєї ближче,
Там дуже чекають його, молячись.
Він входить у вогняний серпанок,
Вогонь стіною закрив весь шлях.
Але плач дитини в серпанку гучний,
Його все чули, сильніше манить.
Підходить і бере на руки
Дівчатко, може років шести.
І разом з нею, її іграшку.
Несе. Встиг він життя її врятувати.
Вона від щастя, вся ридаючи,
Обійнявши усією силою, як могла.
Йому шепотіла «заклинання»: ДЯКУЮ!

18. Дидактична ігри

«Вибери небезпечні предмети».

(Для дітей старшого дошкільного віку)

Мета:

- вчити дітей знаходити предмети, що призводять до пожежі.
- розвивати мислення дітей, розмовну мову, збагачувати словесний запас дітей.

Хто з вогнем необережний,
У кого пожежа можлива,
Діти, пам'ятайте про те,

Що не можна жартувати з вогнем!

Матеріали:

- картинки із зображенням різних предметів.

Хід гри:

- запропонувати дітям розглянути запропоновані ним картинки із зображенням різних предметів;
- відібрати ті з них, на яких зображені предмети, що сприяють виникненню пожежі.

Дидактична гра
«Що потрібно для роботи?»

(Для дітей старшого віку)

Мета:

- ознайомити дітей з обладнанням, яке необхідне для роботи пожежного, з призначенням кожного з них;

- розвивати

розумову діяльність дітей, збагачувати словесний запас, пам'ять, мову.

Нам по плечу стихію стримати,
Хто, крім нас, в біді завжди допоможе?
Поспішаємо ми на пожежу,
Воюємо днем з вогнем і вночі теж!

Хід гри:

- розглянути картки із зображеними на них атрибутами пожежників;
- назвати кожен з них, розповісти, для чого вони призначені і як допомагають пожежникам у їх роботі.

Дидактична гра «Що з перелічених дій може призвести до пожежі»

Мета:

які

- закріпити знання дітей про пожежебезпечні предмети і діях,

можуть призвести до виникнення пожежі.

- Малювання;
- Читання;
- Підпалювання паперу;
- Спів;
- Гра з запальничкою;
- Виготовлення виробів;
- Стрибання через скакалку;
- Підпалювання сухої трави і листя;
- Спів хором;
- Пустощі з сірниками;
- Гра в сніжки;
- Запалювання бенгальських вогнів;
- Миття посуду;
- Умивання;
- Гра з запальничкою;
- Гра в м'яч;
- Ліплення з пластиліну;
- Забули вимкнути праску;
- Миття рук;
- Танці;
- Полив квітів;
- Підпалювання тополиного пуху;
- Чищення килима;
- Гра з збільшувальним склом під сонцем;
- Забивання цвяхів;
- Несправний шнур у гірлянди;
- Купання;
- Гра з кошеним;
- Перегрів телевізора;
- Розгляд книг, близько запаленої плити.

19. Ігрові завдання і вправи

(Використовуються як самостійна діяльність або як частина заняття).

Жив чоловік розсіяний

Завдання

Людина, розсіяна з вулиці Басейнової поспішала на вокзал. Йдучи з дому, він забув вимкнути електроприлади. Знайди, що забув вимкнути господар квартири.

Малюнок

На малюнку зображена житлова кімната, в якій знаходяться електроприлади: телевізор, музичний центр, магнітофон, праска, чайник, комп'ютер, настільна лампа. Шнури, що йдуть від приладів, переплітаються. Вилка одного з приладів знаходиться в розетці, решта відключені.

Небезпечні сусіди

Завдання

З'єднайте стрілочками вогонь і предмети, які здатні при неправильному користуванні викликати пожежу.

Малюнок.

У центрі малюнка - багаття. Навколо хаотично розташовані: сірники, свічка, квітка, килим, запальничка, каструля, газова плита, відро, електроприлади, чашка, бенгальські вогні. Кількість предметів можна збільшити. Знайди відмінності.

Завдання

Уважно розгляньте малюнки і знайдіть відмінності. Що сталося з хлопчиком? Відповідай на питання: що хлопчик зробив неправильно? (Малюнок з зображенням неправильних дій дитини.)

Горить, не горить

Завдання

Уважно подивися на малюнок і назви всі предмети, які вціліють в кімнаті, якщо раптом трапиться пожежа. (Малюнок із зображенням різних горючих і негорючих предметів).

Завдання

Розгляньте малюнок і скажи, що зробив Лежебока неправильно.

Малюнок

Панорама житлової кімнати. На дивані спить Лежебока. На столі залишилася горіти свічка, поруч з нею - стопка книг, одна розкрита. Поруч з диваном стоїть обігрівач, на нього звисає плед, яким накритий Лежебока.

Допоможи пожежному

Завдання

Вибери з предметів спецодягу (пожежного, лікаря, поліцейського) бойовий одяг пожежного (БОП). Розфарбуй його.

Малюнок

Предмети спецодягу (контурне зображення) лікаря, поліцейського, пожежника.

Кому що потрібно для роботи?

Завдання

З'єднай стрілочками людини з предметами, необхідними йому в роботі.

Малюнок

У центрі листа намальовані люди (3-4 особи) в спецодязі. Один з них обов'язково пожежний (професія чітко визначається по одягу), навколо хаотично розташовані предмети професійного призначення.

Завдання

Склади картинку і розкажи, що на ній зображено.

Малюнок

Можливо використання плакатів на протипожежну тематику: розрізані на фрагменти тематичні картинки.

Лабіринт «Поспішаємо на пожежу»

Завдання. Допоможи пожежній машині проїхати до місця пожежі.

Малюнок

Дорога, що петляє між будинками. На одній стороні лабіринту – пожежна машина. На іншій - палаючий будинок або палаючий ліс.

Який електроприлад забули вимкнути ?

Завдання

Знайди по шнуру, який електроприлад забули вимкнути з розетки.

Малюнок

Електроприлади розташовані на аркуші у вільному порядку. Шнури переплутані, один з них підключений до мережі. Куди телефонує Чебурашка?